

Motion

1984/85:705

Lars Werner m. fl.

Ungdomars självständighet och frigörelse

En svensk medborgare är myndig vid 18 år. Han eller hon är då i fullt mått ansvarig för sina handlingar och sitt liv. Den medborgarrättsliga myndigheten går dock inte parallellt med den sociala frigörelsen. Detta skapar problem och påverkar i betydande mån ungdomars villkor i samhället.

Att myndighetsåldern en gång sänktes till 18 år hade sina bestämda bakgrunder i verklighetsförhållandena. Ungdomars tidigare fysiska och psykiska mognad var en viktig faktor. Det rimmade också med en strävan att göra ungdomen mer delaktig i samhällets angelägenheter. Inte minst skolreformerna satte – åtminstone teoretiskt – som ett mål att främja de ungas självständighet och förmåga att ta demokratiskt ansvar.

Nu hotas emellertid detta ungdomens självständiggörande av en rad sociala och politiska fenomen. Den ekonomiska krisen och den kroniska undersysselsättningen i ekonomin drabbar hårt de unga, inte bara materiellt utan även genom att inge dem tvivel om att de är önskade och behövliga i samhället. Den förlängda utbildningsperioden i livet – som i sig naturligtvis har en positiv innebörd – gör i förening med hotet om arbetslöshet deras ekonomiska grund osäker.

Statens och kommunernas reaktion på den ekonomiska krisen försvårar samtidigt strävan att ge stöd åt ungdomens frigörelse. Å ena sidan kräver man medborgerlig ansvarighet av de unga. Å andra sidan drabbar besparingspolitiken en rad för de ungas självständighet betydelsefulla ting. Särskilt betänkelig är situationen i detta avseende under de första myndighetsåren. I stället för att, som logiskt vore, stödja självständiggörandet och självansvaret, söker staten överföra försörjningsansvaret på föräldrarna. Det leder till inställningen – senast manifesterad av utbildningsministern vid en ungdomsuppvaktning nyligen – att staten inte skall uppmuntra 18–20-åringar till ett självständigt liv.

En sådan politik hade möjligen låtit sig föra i ett samhälle med en annan social struktur än dagens. Ett återvändande till en högre grad av föräldraberoende står emellertid i dag i strid mot utvecklingen och leder oundvikligen till sociala problem och konflikter. Många medborgare i åldrarna 18–20 år är i dag beroende av att för sin utbildning eller arbete vara bosatta på andra orter än föräldrarnas hemort. Många kan heller inte av sociala och personliga skäl bo hemma. Föräldrahemmet kan inte erbjuda dem den miljö som svarar mot deras rimliga livsanspråk och behov. De olika generationernas synsätt och krav går inte ihop. De ungas behov av ett eget privatliv och egna personrelationer kan inte tillgodoses. Föräldrasituationen kan också vara

sådan, att hemmaboende är ekonomiskt och praktiskt omöjligt.

Dessa problem skall ses i ljuset av att staten i dag intar en alltmer restriktiv hållning till just 18–20-åringarna. Deras möjligheter att erhålla samhällsstöd, lån m. m. har inskränkts. I stället söker staten avvärja en del av de ekonomiska följderna härav genom att rikta sitt stöd åt föräldrarna (t. ex. via förlängda bidragsförskott och underhåll). Att föräldrar uppbar pengar för myndiga barns räkning är en motsägelse. Det strider mot ett tidsenligt socialt synsätt och mot de tankar som ligger bakom myndighetsbegreppet. Det avser att dölja ungdomars verkliga situation och problem. Det skadar ungdomar som redan lever självständigt och accentuerar hemmaboendes föräldrabindning och beroende.

Dessa sociala tendenser måste motarbetas. Den medborgerliga myndighetsställningen måste vara utgångspunkten för att anpassa den sociala och ekonomiska grunden för ungdomars liv. Detta är givetvis en fråga om ett brett spektrum av åtgärder, vilka måste genomföras gradvis. Ett väsentligt steg vore dock att redan kommande budgetår återinföra rätt till studiemedel för 18–20-åringar, även när de utbildas i andra former än vid högskolorna. I första steget bör detta ske för dem som redan har ett självständigt boende.

En sådan reform skulle betydligt underlätta många ungdomars situation och bidra till deras självständighet. Det skulle innebära att man bröt med många osunda former av personligt beroende och utvecklingshämmande begränsningar.

Kostnaden för reformen har beräknats till ca 860 milj. kr., varvid man dock kan tänka sig ett stegvis genomförande, som inte ger motsvarande merkostnad första budgetåret. Vpk har i andra motioner till budgetpropositionen lagt förslag, vilka totalt sett skulle möjliggöra att den föreslagna åtgärden kunde genomföras utan sämre budgetsaldo. Reformen vore ett viktigt steg mot erkännande och självständiggörande av dem vilkas uppgift det är att svara för att samhällets civilisatoriska och demokratiska nivå i framtiden åtminstone inte skall behöva bli sämre än nu.

Mot bakgrund av det anförda föreslås

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ungdomar mellan 18 och 20 år bör ha principiell rätt till studiemedel även för annan utbildning än vid högskola.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att som ett första steg fr. o. m. hösten 1985 ungdomar som lever och bor självständigt bör ges rätt till studiemedel.

Stockholm den 21 januari 1985

LARS WERNER (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

MARGÓ INGWARDSSON (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

BJÖRN SAMUELSON (vpk)